

כלכלה וממשק

לקראת סיכום וניתוח כלכלי של ענף הרפת בתשמ"ד

ד"ר יצחק רמר, משרד החקלאות

למידת ההצלחה או כשלון בביצוע בכל אחת מן הפעילויות. אין להסתפק בקריאת "השורה התחתונה". אם רוצים לשפר בהתמדה את התוצאות ולהגדיל את הרווחיות, עלינו לדעת הרבה פרטים, מדדים ומקדמים על תהליכי הייצור המורכבים בענף.

הכלים התכנוניים להשגת רווח מקסימלי אינם חסרים. אולם, לשם השגת רווחיות גבוהה בביצוע למעשה, "הרצפט" כנראה מורכב יותר. כדי למדוד את ההצלחה הכלכלית של הענף מקובלת היום שיטת סיכום וניתוח אחידה בכל האזורים. לפי שיטה זו מתפרסמות התוצאות על ידי ציון ההכנסה (חלב, בשר, זבל) וכ"כ חלק מסוגי התשומות כגון: מזון, חומרים ושירותים. בהחסרת התשומות הנ"ל מההכנסות מתקבלת תרומה א' (עודף ברוטו); בניכוי ההוצאות לעבודה מתרומה זו נשארת תרומה ב', אשר מהווה תמורה לכיסוי יתר הוצאות הייצור (הוצאות הון וכלליות). לאחר החסרת ההוצאות הנ"ל מתרומה ב' מגיעים ל"שורה התחתונה": תרומה ג' (רווח או הפסד).

עקב התהליך האינפלציוני, המתחזק והולך מתחילת שנת המאזן ועד סופה מקובל להוון את כל תזרימי ההכנסות וההוצאות החודשיות, בין אם לשקלים שווי ערך לסוף השנה או שווי ערך בדולרים.

על מנת להשוות בין משקים בעלי גודל שונה מחלקים את כל הערכים במספר הפרות הקיימות ברפת (בממוצע שנתי) ומיחסים את התוצאות לפרה. לפי כך, מידת ההצלחה הכלכלית ברפת נמדדת על ידי תרומה א' (ב' או

שניים רבות נערכים סקרים כלכליים ומקצועיים בידי מדריכי שה"מ במספר אזורים בארץ. לצערנו פעילות זו מתרכזת עדיין במשקים שיתופיים בלבד והתוצאות מתפרסמות באיחור רב.

למרות הקשיים הרבים הכרוכים באיסוף הנתונים במשקים משפחתיים או אף בקיבוצים, בדיקת נאמנות ודיוק המספרים כמו גם עיבודם, סיכום וניתוח הממצאים בעידן המחשבים יכול וחייב להיות ככל האפשר סמוך לגמר השנה, או לכל תקופת זמן אחרת בה נרצה לבחון את התוצאות. אין צורך היום, לשכנע בחשיבות עריכת הסיכומים הנ"ל ופירסומם תוך עריכת מפגשים בין ציבור הרפתנים באזורים בו מובאים נתונים השואתיים אשר מצביעים מדי שנה על פער גדול ברווחיות הייצור בענף הרפת בין המשקים השונים.

הציבור שלנו סקרן ויותר מכך, הוא מעוניין ללמוד מן הנתונים ההשוואתיים הרבים המאפשרים לו להבין את התוצאות שהושגו במשקו. כל משק רוצה לדעת "איפוא מקומו בליגת הרווחיות". ולא פחות, אם לא יותר, מאשר מקומו "בליגת ביקורת החלב", אשר מתפרסם מדי שנה על ידי ספר העדר של התאחדות מגדלי הבקר.

קביעת רווחיות הענף, איתור הסיבות והסברים לשוני הקיים בין המשקים בנדון מורכבים ביותר. לשם הבנת התוצאות דרושים נתונים רבים ולדעתנו רק על סמך ניתוח מפורט של הענף, תוך כדי הפרדת השלוחות, ניתן לאתר נקודות התורפה ולקבוע את הסיבות

התרומה א' בדרך כלל גדלה.

היות וסיכום התוצאות הוא כללי ואין הפרדה בין השלוחות (פרות, עגלים ועגלות), התוצאות אשר מתקבלות הן מעוותות. לדוגמא: תרומה א' לפרה כוללת את התרומה לא רק של שלוחת הייצור שלה אלא גם של שתי השלוחות הנוספות. התוצאות מצביעות על כך, שככל שההכנסות מִבֶּשֶׁר גבוהות יותר, התרומה א' לפרה גדולה יותר. פירוש הדבר, ככל שמספר העגלות והעגלים רב יותר ביחס למספר הפרות,

השפעת תפוקת הבשר (מכירות + שינויים באינוונטר) על תרומה א' לפרה + גידול

קבוצת משקים	מיון לפי תפוקת בשר לפרה +	משקים בקבוצה %	תרומה א' לפרה בממוצע \$	תפוקת בשר לפרה בממוצע \$	הפרש ויתרה לפרה בממוצע \$
1	מעל 500 \$	17.5	1001	712	289
2	499-400 \$	29.8	748	442	306
3	399-300 \$	36.9	676	344	332
4	פחות מ-299 \$	15.8	555	229	326
		100	741	420	321

הנתונים הנ"ל מצביעים על כך, שמדד רווחיות "תרומה א' לפרה + (תוספת עגלות ועגלים) אינו אמין כקנה מידה להשוואת רווחיות הענף בין משקים בעלי הרכב והיקף ייצור שונה, היות ומספר העגלות והעגלים לפרה הם שונים, ובהתאם לכך גם ההכנסות. במספר משקים בהם נערך בידי המחבר ניתוח

הנתונים ה"ל מצביעים על כך, שמדר רווחיות "תרומה א' לפרה + " (תוספת עגלות ועגלים) אינו אמין כקנה מידה להשוואת רווחיות הענף בין משקים בעלי הרכב והיקף ייצור שונה, היות ומספר העגלות והעגלים לפרה הם שונים, ובהתאם לכך גם ההכנסות.

במספר משקים בהם נערך בידי המחבר ניתוח ענף הרפת תוך כדי הפרדת השלוחות השונות בשלושת השנים האחרונות, הנתונים מצביעים על כך שרווחיות שלוחת ייצור חלב היתה גבוהה יותר מאשר שתי "שלוחות הבשר", גידול עגלות ופיטום עגלים. בכל שלושת השלוחות נמצא

על מנת להגדיל את ההפרש בין מחיר החלב המתקבל במשק וההוצאות עבור ייצורו, מדד הרווחיות של מקסימום הכנסה לפרה אינו חשוב כל כך כמו מינימום תשומות לייצור ליטר חלב.

בוקר!
 אנא סייע לספר העדר בחידוש מבחני מהירות הגדילה, על ידי רישום מדוייק של
 תאריך הלידה של כל עגל וכן שם האב ומספרו בתעודת הזהויה של העגל
 ספר העדר